

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE FILOLOGIE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 811.135.1'374:070(478)(043.3)

CARUNTU-CARAMAN LIVIA

**ENGLEZISMELE ÎN PRESA PERIODICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA
(ASPECTELE FUNCȚIONAL, FONETIC, ORTOGRAFIC,
MORFOLOGIC, SEMANTIC)**

**621.04. LEXICOLOGIE ȘI LEXICOGRAFIE; TERMINOLOGIE ȘI LIMBAJE
SPECIALIZATE; TRADUCTOLOGIE (LIMBA ROMÂNĂ)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2017

Teza a fost elaborată în cadrul Sectorului de Lexicologie și Lexicografie al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei

Conducător științific:

BAHNARU Vasile, dr. hab., prof. univ.

Referenți oficiali:

MUNTEANU Eugen, dr., prof. univ., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

POPA Gheorghe, dr. hab., prof. univ., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Componenta consiliului științific specializat:

DRUȚĂ Inga, dr. hab., conf. cercet. – președinte, Institutul de Filologie al AȘM

NEGRESCU-BABUȘ Inna, dr., conf. cercet. – secretar științific, Institutul de Filologie al AȘM

SAVIN Angela, dr. hab., conf. univ., Institutul de Filologie al AȘM

ZBANȚ Ludmila, dr. hab., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova

COLESNIC Lidia, dr., conf. univ., Institutul de Filologie al AȘM

CINCILEI Cornelia, dr., conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova

Susținerea va avea loc la **27.10.2017**, ora **12:00**, în ședința Consiliului științific specializat **D19.621.04 – 05** din cadrul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei (bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1, sala 408, Chișinău, MD 2001).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei (str. Academiei nr. 5 A, Chișinău, MD-2028) și la pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 26.09.2017

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

Negrescu-Babuș Inna, dr.

Conducător științific:

BAHNARU Vasile, dr. hab., prof. univ.

Autor:

CARUNTU-CARAMAN Livia

(© Caruntu-Caraman Livia, 2017)

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. În prezent, în virtutea dinamizării tendințelor de europenizare și a tot mai liberei circulații dintre popoare, limbile interferează mai dinamic, iar cele mai evolute din punct de vedere cultural chiar pretind la o anumită supremație. Capul de afiș al acestei liste revine limbii engleze, care beneficiază de cea mai mare frecvență în comunicarea internațională.

Generat de amplificarea progresului social-politic și tehnico-științific al celor două popoare vorbitoare de limbă engleză, fenomenul englezismelor a devenit la ora actuală cadrul de conexiune a limbilor lumii în tendința lor de internaționalizare pentru stabilirea unui sistem unic de comunicare în era globalizării. Prin urmare, fenomenul examinat are un caracter firesc, iar problema studierii și utilizării împrumuturilor din engleză devine destul de importantă și complicată. E necesar de a identifica modul științific adecvat de a o trata, întrucât se cere să adaptăm cuvinte străine, dar cu măsură, atribuția noastră primordială rămânând protejarea limbii materne, edificarea utilității împrumuturilor, stabilirea corectitudinii întrebuințării lor [4].

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Ca urmare a procesului de globalizare, împrumuturile din limba engleză devin un complex, dar și important domeniu de studiu în lingvistica românească. Deși relativ nou, fenomenul este investigat multilateral și cu atenție de cercetători cu renume în România. Sunt bine cunoscute monografiile, studiile, articolele publicate de către M. Avram, A. Stoichițoiu-Ichim, G. Ciobanu, care au fundamentat științific necesitatea studierii acestui fenomen.

În Republica Moldova, I. Condrea, A. Dumbrăveanu, Șt. Isaac, I. Druță au inclus în preocupările lor savante subiectul în discuție și au pus temelie unei asemenea viziuni delicate cum este acceptarea spiritului internațional în sufletul național, aceste două dimensiuni contopindu-se și conlucrând în limba română.

Un real interes prezintă materialele cu caracter internațional ale cercetătorilor străini, dar avem nevoie și de o bază autohtonă la noi, de aceea încercăm să ne aducem și noi aportul modest la valorificarea materialului lingvistic brut și la completarea spațiului încă neexplorat pe deplin al fenomenului novator ce ne atrage captivant în comunicare. Astfel, demersul nostru investigativ va îngloba trei probleme care și vor constitui obiectul de cercetare al tezei: pătrunderea (periodizarea procesului de pătrundere pe etape), adaptarea (fonetică, ortografică, morfologică, semantică) și funcționalitatea (pe domenii de activitate publică) a englezismelor.

Ipoteza tezei constă în faptul că fenomenul englezismelor provoacă mai multe inadvertențe: la pătrundere, la adaptare, la funcționare. Fiind catalizatorul internaționalizării lexicului, procesul se desfășoară obiectiv și contribuie la îmbogățirea adstratului limbii române.

Scopul principal al cercetării constă în studierea, în plan diacronic, a derulării procesului de pătrundere a cuvintelor de origine engleză în limba română prin intermediul mass-mediei și, în plan sincron, într-un anumit interval de timp, accentuând că fenomenul englezismelor se desfășoară firesc și este favorabil dezvoltării limbii române.

Conform scopului principal al investigației, urmărim realizarea următoarelor **obiective**:

- determinarea statutului englezismelor ca rezultat al interferențelor evolutive firești dintre limbi și ca o varietate modernă de împrumuturi lexicale;
- identificarea noțiunilor și termenilor necesari cercetării;
- evaluarea studiilor de specialitate din străinătate și de la noi în problema englezismelor;
- examinarea englezismelor în concordanță cu norma literară a limbii române;
- cercetarea procesului de pătrundere a englezismelor în limba română prin intermediul mass-mediei și a efectelor actuale ale fenomenului produse în segmentul temporal selectat;
- stabilirea gradului de adaptare a neologismelor engleze în funcție de diferite criterii (fonetic, ortografic, morfologic și semantic);
- demonstrarea frecvenței utilizării englezismelor în diverse domenii de activitate publică;
- efectuarea unui studiu comparativ, sub aspect funcțional, al utilizării englezismelor în publicațiile periodice din Republica Moldova și România.

Corpusul materialului faptic (sistematizat în anexe) este constituit din perspectivă diacronică (periodizarea pătrunderii englezismelor în limba română și consemnarea lor în actele normative) și sincronă (segmentul actual). Diacronic, prezentăm prin intermediul mass-mediei evoluția fenomenului de la 1829 până în prezent (*Albina românească, Adevărul, Convorbiri literare, Natura, Moldova socialistă, România liberă, Scînteia* ș.a.). Sincronic, analizăm momentul actual pe baza unui număr de peste 7500 de cuvinte de origine engleză atestate în periodicele apărute în Republica Moldova (*VIP magazin, Săptămîna, Literatura și Arta, Timpul, Moldova*) și România (*Jurnalul național, Evenimentul zilei, Dilema veche, Curtea de la Argeș*).

Metodologia cercetării științifice. Vom folosi ipoteza, analogia, metoda comparativ-istorică și cea a dialecticii (la cercetarea interferențelor evolutive ale limbii române în raport cu limbile din vecinătate, la explicarea unor fenomene lingvistice interne în comparație cu cele externe, la periodizarea istorică a pătrunderii englezismelor în română); metodele descriptivă și analitică, observația și experimentul (la prezentarea faptelor de limbă, la determinarea valorii științifice a lor, în funcție de complexitatea și diversitatea materialului investigat).

Alte metode tradiționale prevăzute a fi utilizate pentru efectuarea cercetării sunt: inducția, deducția (la indicarea unor anumite rezultate conform cercetării), sinteza (la formularea concluziilor, recomandărilor), argumentarea (la elaborarea noilor definiții). Dintre cele moderne

am utilizat metoda matematică (la statistici, la stabilirea frecvenței utilizării materialului de limbă, la construirea tabelelor și diagramelor, la elaborarea anexelor), analiza funcțională (la descrierea și interpretarea nivelurilor de adaptare și funcționare a englezismelor) și analiza distribuțională (la distribuirea unităților lexicale pe domenii de activitate, pe anumite categorii după semnificații), metoda structural-derivațională (la formarea, ortografia cuvintelor).

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în examinarea și elucidarea unui aspect puțin studiat în lingvistica noastră: pătrunderea și frecvența utilizării englezismelor în mass-media din Republica Moldova, unități lexicale care circulă din abundență, iar potențialul lor încă nu este valorificat completamente. Rezultatele problemelor ne demonstrează ponderea inovatoare a cercetării prin disputa controversată privind abordarea problemei englezismelor în limba română, prin manifestarea acestora cu divergențele lor de adaptare și funcționare.

La nivel terminologic, relevăm propunerea de introducere a unor termeni relativ noi pe lângă cei existenți, care denotă unele discrepanțe între formă și sens. Astfel, *străinism* își va lărgi sfera semantică (reglementată de dicționare) și va semnifica orice cuvânt preluat de limba română dintr-o limbă străină: *străin(ă) + ism = străinism*. La fel și *englezism* va desemna orice cuvânt captat de limba română din limba engleză: după denumirea limbii – *englez(ă) + ism = englezism* (format cu mijloace proprii), dar nu după numele țării – *angli+ci+ism* (Anglia).

Și, în fine, inovator și original este tratată problema de bază a cercetării – funcționalitatea și adaptarea englezismelor în limba română, reflectată în mass-media românească de pe cele două maluri ale Prutului. Investigația de față vine, înainte de toate, cu o proprie abordare a fenomenului, începând cu periodizarea inedită a procesului de pătrundere a cuvintelor de origine engleză în limba română, continuând cu stabilirea noțiunilor-cheie și formularea unor definiții proprii, cu analize edificatoare și cu clasificări argumentate, cu determinarea gradului de acomodare a englezismelor în comunicarea românească și a funcționalității lor pe domenii de activitate publică și încheind cu un studiu comparativ de generic al frecvenței utilizării neologismelor engleze în publicațiile periodice din Republica Moldova și România.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea unui fenomen lingvistic insuficient studiat la noi prin anumite contribuții privind elaborarea unui cadru conceptual și normativ, fapt ce evidențiază utilitatea englezismelor, în vederea acceptării și adaptării lor în lexicul limbii române și a aplicării lor în comunicare.

Importanța teoretică. Rezultatele studiului nostru pot constitui drept punct de reper pentru comprehensiunea structurii și evoluției vocabularului limbii române. Valoarea teoretică a investigației mai rezidă și în faptul că accentuează potențialul creator al limbii, care, acceptând

materialul lingvistic străin brut, îl pretează legilor sale printr-un complex proces de adaptare și îl include în circulație internă, fiind recunoscut și în comunicarea internațională.

Valoarea aplicativă. Cercetarea și constatările noastre pot contribui la înțelegerea mai profundă și la utilizarea corectă a mijloacelor sinonimice de exprimare. Ele pot oferi un ajutor atât pentru specialiștii din domeniul lexicologiei la continuarea investigației date, cât și pentru utilizatorii din alte sfere (cadre didactice de diferite niveluri, studenți, masteranzi, doctoranzi) la elaborarea unor cursuri speciale, a tezelor, referatelor, a altor lucrări științifice. Ar putea fi valorificate la elaborarea dicționarilor explicative de proporții și la alcătuirea unor mici dicționare explicative cu elemente de ortografie, ortoepie și morfologie.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. englezismele sunt unități lingvistice de origine străină care contribuie la internaționalizarea lexicului și la încadrarea limbii române în circuitul internațional;
2. periodizarea procesului de pătrundere a englezismelor devine o dovadă a constituirii unui fenomen lingvistic care duce la edificarea unui nou sistem internațional de comunicare;
3. procesul de adaptare a englezismelor în lexic activează mecanismele de procesare ale limbii române, accentuându-i forța de „autoapărare” și de asimilare a elementelor străine;
4. înregistrarea englezismelor în dicționarele românești demonstrează utilitatea străinismelor în comunicare și necesită o reglementare normativă mai riguroasă;
5. funcționalitatea englezismelor pe domenii de activitate edifică utilitatea acestor unități lexicale antrenând implicit și activitățile domeniile într-un circuit intens internațional.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele prezentei cercetări au fost aprobate în cadrul ședințelor Sectorului de lexicologie și lexicografie al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei.

Publicațiile la tema tezei. O parte din rezultatele cercetării, cinci articole, au fost publicate în reviste științifice: *Philologia* (3), *Univers Pedagogic* (1) și *Buletin de lingvistică* (1), iar șapte comunicări și-au găsit reflectarea în culegeri de teze ale conferințelor (2), în materialele conferințelor și simpoziunilor științifice naționale și internaționale (5).

Volumul și structura tezei. Lucrarea se constituie din cuprins, adnotare, lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, 9 anexe și CV. În conținutul de bază al tezei (132 de pagini) sunt inserate 6 tabele și 6 diagrame.

Cuvinte-cheie. Împrumuturi lexicale, străinisme, englezisme, internaționalizarea vocabularului, mass-media, plan diacronic, plan sincron, adaptare (fonetică, ortografică, morfologică, semantică), funcționalitate, studiu comparativ.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se argumentează actualitatea și importanța problemei abordate, se trasează scopul și obiectivele cercetării, se prezintă obiectul de studiu și arsenalul metodologic de investigare, se evidențiază noutatea și originalitatea științifică a investigației și problema științifică importantă soluționată, se identifică semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, se trec în revistă rezultatele cercetării și se prezintă sumarul capitolelor tezei.

În capitolul 1, **Englezismele – împrumuturi lexicale moderne în limba română**, pornind de la funcția de bază a limbii ca mijloc principal de comunicare între oameni, am accentuat, mai întâi, unul din factorii exponențiali care mențin limbile într-un continuu proces de evoluție prin interferențe de vecinătate, comerciale, culturale etc. Drept consecință, limbile care se impun și generează progres, își lasă amprente și asupra comunicării, investind în adstratul celorlalte un anumit număr de cuvinte pe care savanții le-au numit „împrumuturi lexicale”.

În subcapitolul 1.1. dezvoltăm ideea că procesul de afirmare a limbii române a fost de durată și s-a desfășurat simultan cu constituirea poporului român, demonstrându-și dreptul la viață în luptă cu limbile și popoarele vecine, dar, totodată, și cu ajutorul lor, întrepătrunzându-se activ. Româna a suferit transformări permanente atât prin evoluția ei firească, cât și prin influența exercitată de limbile cu care a venit în contact. După cum afirmă lingvistul I. Coteanu, limba română este rezultatul unei îndelungate și complexe evoluții, care în cursul istoriei ei cuprinde trei mari perioade: sec. II-VII, sec. VII-XII, sec. XII-XX (XXI – n.n.) [18, p. 58].

În prima perioadă, denumită de savant daco-romanică, s-a stabilit fondul de bază de cuvinte provenite din limba latină populară, care au alcătuit *stratul* principal; cuvintele de origine dacă păstrate formează *substratul*. În a doua perioadă se stabilesc noi condiții de dezvoltare pentru etapa numită ulterior dacoromână și intervin influențele străine, elementele cărora adăunează la fondul de bază diversificând posibilitățile de exprimare și constituind *adstratul* [11]. Perioada a treia este catalogată de dezvoltare a dacoromânei ca limbă de cultură, prin utilizarea ei în noile condiții de existență a statelor feudale românești, prin depășirea slavonismului cultural, prin înflorirea variantei literare.

Analizând adstratul limbii române, conchidem că acesta a cunoscut două etape de constituire: până în secolul XIX, în lexicul limbii române predomină influențele orientale (slave, maghiare, turcești, neogrecești), iar cele occidentale pătrund masiv începând cu mijlocul secolului XVIII, când se observă preferințe tot mai sporite pentru neologismele savante de origine latină (franceză și italiană), apoi pentru cele de origine engleză [6].

În subcapitolul 1.2. este tratată *problema împrumuturilor lexicale*, se dă definiția și se reinterpretează noțiunea. Examinând mijloacele de renovare a lexicului (pe cale internă, externă,

mixtă), detaliem că toate căile sunt acceptabile întrucât contribuie la diversificarea și îmbogățirea modalităților de exprimare ale limbii române.

Pe cale internă se modifică structura, valoarea gramaticală și semantică (derivarea, conversia, compunerea) a cuvintelor din lexicul propriu.

Pe cale externă, vocabularul românesc adăunează cuvinte preluate din alte limbi. Cel mai eficient procedeu de valorificare a cuvintelor străine este *împrumutul lexical*. În literatura de specialitate întâlnim diferite formulări ale definiției: „element lingvistic luat de o limbă dintr-o altă limbă, înrudită sau diferită” [17]; „cuvânt, construcție lexicală etc. luată din altă limbă” (DEXI, 2007); „cuvinte pătrunse din alte limbi, care s-au adaptat la sistemul fonetic și la cel morfologic, sunt folosite mai des, dau naștere la derivate și nu mai sunt simțite de vorbitor ca fiind de altă origine” [29, p. 52]; „inovații de proveniență externă care constau din cuvinte și expresii luate dintr-o limbă străină și adăugate fondului lexical existent” [28, p. 310].

Întrucât mai mulți savanți (L. Deroy [19, p. 18], F. Kiraly [30, p. 257], I. Jordan [28, p. 310]) au sesizat discrepanța dintre noțiune (*împrumut*) și esența sa, găsind necesară re-denumirea termenului, venim și noi cu un concept de alternativă – *străinism*, care să întrunească toate cuvintele preluate în română dintr-o limbă străină [8].

Pe cale mixtă, „un procedeu sui-generis de îmbogățire a limbii” [25, p. 100] este considerat *calcul lingvistic*, care reproduce „forma internă” a unui cuvânt străin [26, p. 100].

În subcapitolul 1.3. inițiem abordarea temei principale în jurul căreia se desfășoară întreaga investigație, fundamentând teoretic *unitatea lexicală de bază – englezism*. În literatura de specialitate noțiunea este redată mai des cu termenul *anglicism* (M. Avram [1, p. 11], G. Ciobanu [16, p. 131-132], A. Stoichițoiu-Ichim [34, p. 11] ș.a.). La definirea și la determinarea limitelor acesteia, la fixarea criteriilor de clasificare și înseși a categoriilor s-au dus polemici care continuă să genereze controverse în opiniile cercetătorilor.

Deosebirile dintre punctele de vedere asupra definirii englezismelor de către diferiți autori au dus și la delimitări pentru desemnarea criteriilor de clasificare a lor. A. Stoichițoiu-Ichim remarcă următoarele etichetări: „cuvinte englezești”, sau „americane” și „anglicisme”, respectiv „americanisme” [32, p. 37]; face distincție între englezismele denotative (tehnice) și conotative (stilistice) [ib., p. 40]; delimitează *împrumuturi „prin filieră” franceză, împrumuturi directe* și „*false anglicisme*” (*pseudoanglicisme*) [35, p. 83]; remarcă anglicisme „necesare” și anglicisme „de lux”, distincție preluată de la S. Pușcariu [31, p. 371].

M. Avram, referindu-se la originea cuvintelor, face distincție între anglicismele certe – cu etimologie unică (directă) – și cele cu etimologie multiplă [1, p. 11]; evidențiază importanța distincției – asupra căreia insistă Hristea – între anglicismele veritabile (cu etimologie unică sau

multiplă) și cele false [ib., p. 11], cărora însuși Th. Hristea le zice autentice și pseudoanglicisme (false anglicisme) [24, p. 61-62].

Din perspectiva noastră, pornind de la numele limbii – *engleză*, din care preluăm străinismele (nu de la numele țării – Anglia), acceptăm termenul *englezism*, care va reprezenta orice unitate lexicală preluată din limba engleză pentru a denumi realități noi în română. Asimilat, în curs de adaptare sau chiar neadaptat la sistemul fonetic, ortografic, morfologic și semantic al limbii române, el poartă semnul originii [8].

În continuare, interpretăm *problema englezismelor în studiile de specialitate*. Utilizarea termenilor englezi în limba română întâmpină o serie de probleme: de necesitate, de acceptare, de corectitudine, de adaptare (fonetică, ortografică, morfologică, semantică) [5].

Problema-cheie pe care o provoacă englezismele la intercalarea în limba română este cea a frecvenței lor. „Avalanșa de anglicisme” [35, p. 83] și perioada scurtă de încadrare a acestora în comunicare pune în dificultate mecanismele limbii pentru a le procesa în ritm normal și a le lansa în funcție conform normelor sale, de aceea multe rămân în afara reglementării și scot în evidență neajunsuri care pot aduce prejudicii însăși limbii române, specificului și purității ei.

M. Avram afirmă că necesitatea de a apela la un termen mai precis pentru o anumită noțiune este un argument demn de luat în seamă pentru admiterea sau respingerea lui. Neologismele „trebuie folosite corect, cu respectarea a ceea ce se numește proprietatea termenilor, adică a sensului lor exact” [2, p. 217].

Cercetătoarea M. Graur-Vasilache se referă la unele controverse privind „adaptarea totală, adaptarea parțială sau neadaptarea termenilor neologici, acceptarea sinonimiei și a polisemiei în terminologiile de specialitate sau respectarea riguroasă a univocității și a monosemantismului termenilor științifici” [23, p. 214]. Se remarcă faptul că termenii de origine străină trebuie adoptați cu discernământ, numai atunci când cuvântul corespunzător nu are un echivalent în limba care împrumută, „luând în considerare și capacitatea de adaptare a termenului respectiv, și încadrarea lui firească în sistemul lingvistic al limbii date” [ib., p. 222].

Referințe ample privind adaptarea englezismelor face M. Avram. Relativ la problemele de pronunțare și de scriere, subliniază deosebirile între aspectul oral și cel grafic al multor englezisme, cât și divergențele de normare [1, p. 14]. Referitor la adaptarea morfologică, reliefează încadrarea lor în categorii gramaticale de gen, articulare enclitică, număr și caz (substantivele) și alte categorii specifice (adjectivele, pronumele, verbele, adverbele) [3, p. 17].

Și la adaptarea semantică se produc inadvertențe. „Principalele tipuri de greșeli lexico-semantică sunt: pleonasmul, „falșii prieteni”, etimologia populară și coliziunile omonimice” [33, p. 9].

În subcapitolul 1.4., nuanțând ideea că fenomenul anglicizării este favorabil limbii române, arătăm că *locul și rolul englezismelor* îl determină înșiși vorbitorii, iar cercetătorii subliniază importanța străinismelor la „curățarea” și înnoirea vocabularului [22, p. 40-41]; la diversificarea și îmbogățirea lui [21, p. 4-5]; confirmă „viabilitatea sistemului lexical al limbii române, caracterul lui deschis” [23, p. 214]; demonstrează „sporirea bogăției sinonimice a limbii noastre”, „nevoia de precizie sau exactitate, dorința de claritate și diversitate, precum și necesitatea de a denumi noi realități materiale și spirituale” [27, p. 52].

Neologismele (englezești) joacă un rol important și datorită caracterului univoc al lor: *univocitatea* cuvintelor străine „imprimă limbajelor și structurilor respective precizie și concizie”, produce „o economie a mijloacelor de expresie verbală” [20, p. 136]. Iar dacă există ori s-au inventat echivalente pe teren autohton, englezismele au anumite avantaje: circulație internațională, sens mai exact și mai adecvat, brevilocvență, expresivitate.

Ca materie primă, englezismele activează mecanismele limbii române pentru a le procesa și a le adopta în sistemul său. Astfel se accentuează rolul și capacitatea productivă a limbii în adaptarea și punerea în funcțiune a elementelor străine.

Disputa privind locul și rolul străinismelor în lexicul românesc s-a aflat în permanență în atenția specialiștilor. Savanți cu renume au apreciat interferențele dintre limbi. Au manifestat un interes deosebit pentru determinarea valorii împrumuturilor și clasicii, luând atitudine atunci când le-au simțit nevoia că sunt necesare nu numai pentru ei, pentru opera lor, ci și pentru limbă, pentru vorbitori, poziționându-se ferm când se întrecea măsura utilizării lor [7].

În capitolul 2, **Pătrunderea și adaptarea englezismelor în comunicare**, constatăm ponderea influențelor limbii engleze la etapa actuală datorate extinderii funcției de comunicare a englezei în circuitul internațional, dar și a dezvoltării societății contemporane și mijloacelor de informare în masă. În limba română, pătrunderea englezismelor este favorizată de intensificarea relațiilor social-politice și economico-financiare cu Occidentul, de schimbările produse în viața materială și spirituală a comunității românești, care se vrea în rând cu lumea bună a democrației.

În subcapitolul 2.1. relevăm cea mai importantă valoare a englezismelor determinată de circulația lor ca termeni internaționali. Majoritatea cercetătorilor converg evidențiind rolul englezismelor la apropierea dintre limbi, la unificarea unor segmente de lexic în multe vocabulare prin utilizarea aceluiași elemente care duc la înțelegere între vorbitorii diferitor limbi.

Remarcăm că procesul de pătrundere în limba română echivalează cu o perioadă de tranziție de la anglicizare/englezizare la internaționalizarea vocabularului. Fenomenul, pentru limba română, se manifestă printr-un specific propriu care se constituie, în opinia noastră, din următorii patru factori principali:

1. *Poziționarea geografică* a spațiilor unde sunt vorbite engleza și româna le situează pe laturi diametral opuse ale continentului european, la depărtare de mii de kilometri și la separare prin interpunerea între ele a mai multor popoare (limbi). Deci, influențele englezei asupra românei au de traversat delimitările teritoriale ale mai multor limbi care-și lasă amprenta unor particularități individuale asupra lor, creându-se astfel indicii fundamentate de internaționalizare a relațiilor de tot felul, inclusiv lingvistice.

2. *Etimologia multiplă*. E firesc că primele influențe importante engleza le-a exercitat asupra limbilor vecine – franceza, germana. În română, elementele englezești s-au localizat, s-au adaptat și s-au transferat și datorită unor semne de apropiere (de exemplu, a francezei prin rădăcinile romano-latine cu românii; a limbii germane cu comunitatea germanică din România) și a tendinței de a re-influența alte idiomuri, pătrund de acum în limba română, conturate deplin cu statut de elemente internaționalizate. Astfel, inițial, englezismele s-au infiltrat în limba română prin filieră franceză, germană (mai puțin, rusă, italiană).

3. Și *diferențele multidimensionale dintre cele două sisteme lingvistice* (englez și român) vin să accentueze efortul internațional al celor două popoare la edificarea unei culturi noi de comunicare pe baza propriilor mijloace de exprimare: englezii – la inventare și difuzare, românii – la adaptare și utilizare. Iar activizarea mecanismelor limbii române pentru a-și însuși un termen străin – englez (din afara națiunii, deci – internațional) marchează însăși internaționalizarea lui.

4. *Globalizarea și antiglobalizarea*. Antrenată în edificarea unei noi structuri sociale și de comunicare europeană și mondială, prin circa 30 mln de vorbitori, limba română se pretează legilor acestui proces contemporan. Însă arhitectura globalizării pretinde și o integrare deplină într-un tot întreg recreat, presupune și o aliniere fermă la niște valori comune, superioare; totodată cere și o cedare, o transformare substanțială a mentalității purtătorilor limbii române.

Concomitent, există și lingviști care se pronunță împotriva globalizării. Se evidențiază, mai întâi, un imbold antiglobalist neformal, care se opune oricărui soi de dezagregare a tot ce-i național pentru a fi încadrat într-o unitate globală iluzorie (după ei). Se adaugă aici spiritul patriotic și naționalist (cu valoare națională) al fiecărui popor. Mai persistă și un conservatorism tradițional explicabil care mereu a ridicat obstacole împotriva a tot ce e nou și regenerativ.

Însă ambele mișcări lucrează pentru limba română. Și limba română, la rândul ei, își respectă blazonul: și se modernizează, și își protejează identitatea.

În subcapitolul 2.2. menționăm că cel mai productiv englezismele pătrund în *stilul publicistic* [17]. Ca să stabilim începuturile penetrării englezismelor în limba română și ca să urmărim evoluția lor din perspectivă diacronică prin intermediul mass-mediei, am conceput o periodizare, ce cuprinde patru etape distincte:

1. Prima perioadă, care include anii 30–90 ai sec. XIX și pe care am numit-o *inițială*, ne prezintă neologismele de origine engleză în stadiul lor incipient. Există și un termen concret de pornire – anul 1829, când la 8 aprilie apare la București numărul de debut al gazetei *Curierul românesc* sub conducerea lui I.H. Rădulescu, iar peste două luni, la 1 iunie a *Albinei românești* sub redacția lui G. Asachi la Iași, care pun atunci bazele presei în limba română.

Analizând corpul materialului factual, stabilim că la început englezismele erau rare, ocazionale, concretizate prin nume proprii de persoane, toponime, maxime, alte cuvinte și expresii tipic englezești (*Gurney, Whiston, Sutampton, sterling, dolar, sir*). Apoi, cu trecerea timpului, aria englezismelor se lărgeste, gradul lor de pătrundere sporește și căile de emisie se diversifică (*Lord Palmerston, Eton-Colege, flogging day*). De acum, după depășirea jumătății secolului XIX, și numărul periodicelor crește, și competitivitatea lor devine mai probatorie. Au rămas în istoria publicisticii românești așa titluri ca *Timpul, Familia, Contemporanul, Convorbiri literare, Adevărul, România literară, Românul...* Cuvinte de origine engleză apar și în literatura artistică: *milord, lady, Hyde-Parc, Time is money* (romanul *Dridri* de V. Alecsandri).

2. Perioada a doua, calificată *de accentuare* a influențelor engleze, ce se transformă pe parcurs într-un autentic fenomen în limba română, s-a declanșat pe la finele sec. XIX și a durat până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. S-a datorat acest act de preschimbare grație lansării impetuoase a SUA ca lider politic, militar, economic pe scară mondială și a intensificării progresului tehnico-științific declanșat în aceste două furnizoare de sorginte engleză.

Așadar, în perioada a doua, procesul de pătrundere a englezismelor în limba română s-a accentuat, s-a activizat și a luat amploare, fiind continuat și de periodicele care l-au început – *Convorbiri literare (managers, standarde, boardul, dissenterii); Contemporanul (Eton-Colege, „flogging day”)*, dar și de apariții noi – *Adevărul (cents, wiskey, meetingul, highlandul); Luceafărul (mister, clowni, jockey, ponny); Natura (yacht, tiktet, policemeni, ferry-boat-ul)*.

Că nu a fost doar un moft al ziaristilor, ne-o ilustrează și faptul că în acțiune s-au implicat și cei mai fideli apărători ai limbii noastre – scriitorii, care au acceptat englezismele și le-au găsit loc în plăsmuirile lor, îmbinându-le cu măiestrie românească. Iar în presa timpului, ce constituia drept trambulină de lansare a lor, străinismele au apărut în fragmente sau chiar în opere literare publicate în întregime (L. Rebreanu: *whist, tiktet, dolari, gentleman*; M. Eliade: *sandwich, sandwich-uri, sandwich-urile*; H. Papadat-Bengescu: *derbi, lunchul, boxă, meci de box*) [13].

Studiind exemplele date, constatăm că englezismele sunt utilizate la un nivel calitativ avansat. Pe lângă unitățile transliterate (*managers, ponny, tiktet, sandwich*) se produc tot mai multe variante adaptate (*meci, boxă, derbi, dolari*) sau în curs de adaptare (*wiskey, jockey, tiktet*). Ies în evidență formele gramaticale de gen nearticulate (*dolar, meci, boxă, sandwich-uri*) și

articulate (*highlandul, lunchul, ferry-boat-ul, sandwich-urile*), ceea ce demonstrează că fenomenul nu e o anomalie, ci o realitate în derulare care a devenit legitate.

La particularitățile perioadei a doua menționăm apariția în Basarabia a primelor ziare în limba română: *Basarabia, Viața Basarabiei, Moldovanul, Glasul Basarabiei, Cuvânt moldovenesc*, în care se infiltrează și englezisme. Mostrele selectate (*Turner-Ras, John Locke, story hour, miss, dres, pocher, dolari*) ne ilustrează că fenomenul la noi era la început de cale.

3. Perioada a treia, pe care am numi-o *de restricționare, de stagnare*, are mai mult o conotație politică și se explică prin faptul că cele două teritorii românești se aflau sub regim comunist. Particularitățile de bază ar rezida într-un principiu negativist de tratare a fenomenului străinismelor, în general. Odată cu ridicarea Cortinei de fier în 1946 și declararea Războiului rece, tot ce era venit de dincolo se considera dușmănos, capitalist, imperialist, străin ideologiei socialiste și nu avea ce căuta în mediul care-și croia viitorul prin negare, prin distrugere, după un mai vechi principiu parafrizat: ce nu-i al nostru e împotriva noastră.

Presa timpului (atât la noi, cât și în România) utiliza englezisme, însă le interpreta în așa fel ca ele să remarce interesele proletariatului mondial (*miting, lider, docheri, laburiști*) sau să demaște carențele societății burgheze (*businessman, mccarthysmul, dolarul, gentlemen*). Cu statut de liberă circulație erau utilizate englezismele din sport și alte domenii care nu dăunau ideologiei (*meci, gol, fotbal, rugbi, handbal, șuturi, camping, cocteil*). Aceste cuvinte au avut o frecvență înaltă și datorită acestui fapt cele mai multe s-au adaptat definitiv în limba română.

4. Perioada a patra va fi a *actualității, a liberei circulații*, caracterizată prin sporirea pătrunderii englezismelor în limba română, cuprinzând toate sferele de activitate publică. Nu mai întâlnesc restricții sau obstacole, ci, dimpotrivă, deschiderea spre Apus și cunoașterea și utilizarea englezei în comunicare înlesnește apropierea și integrarea românei în circuitul internațional prin adăugarea unui segment lexical comun internaționalizat.

În subcapitolul 2.3. investigăm adaptarea complexă a englezismelor în plan sincron. Fixându-ne acest obiectiv, am apelat la ajutorul mass-mediei în calitate de mediator între circulația orală/scrisă și știință. Am organizat structura acestui component al corpusului, apelând la ziare și reviste apărute în Republica Moldova și reprezentative pentru perioada actuală, cu un tiraj mai mare, cu priză la cititor prin orientările lor (unele însemnate pe frontispiciu), prin actualitatea domeniilor reflectate, prin rubrici comune, prin diversitatea materialului publicat. Am studiat astfel cinci periodice și am realizat un cadru cât am putut de veridic al preocupărilor în cauză. O simplă statistică a frecvenței englezismelor (peste 3700 de mostre, inclusiv diferitele forme gramaticale de gen, număr, caz, articulare, variante ortografice, dar și cele repetate ale aceluiași cuvânt: 1071 – *VIP magazin*, 1017 – *Săptămîna*, 815 – *Literatura și Arta*, 552 –

Timpul, 261 – Moldova) ne confirmă o dată în plus ipoteza că fenomenul e în toi și ia amploare. În baza acestui segment al corpusului, am urmărit ipostaza actuală a acomodării englezismelor în limba română prin intermediul presei periodice [9].

1. *Adaptarea fonetică.* În general, limba engleză și-a axat grafia pe principiul etimologic, scriindu-și cele mai multe cuvinte ținând cont de etimon, pe când limba română poartă un caracter, de regulă, fonetic: scriem cum rostim. Ușor se adaptează în limba română cuvintele de origine engleză alcătuite dintr-o singură silabă, sunetele cărora se aseamănă întru totul cu cele românești: *top, soft, font, trend, card, smart, grant, big, hit*. Ele nu prezintă dificultăți nici la grafie, nici la pronunție: se scriu cum se aud. Și sunt destul de frecvente în mass-media de la noi.

O altă serie de englezisme de construcție monosilabică o constituie acele cuvinte care și-au păstrat atât pronunția, cât și transcrierea engleză (*flash, play, made, staff, web, look, free, steak, site, puzzle, search*). Ele nu s-au asimilat și grafic, pentru că au în componența lor foneme (*y, w, k*) și combinații (*sh, ff, ee, ea, zz, ch*) specific engleze. Fiind relativ recente, trec printr-un proces mai anevoios și mai îndelungat de adaptare, iar asimilarea definitivă e în suspensie. Dacă utilitatea lor se va dovedi definitorie, limba română, peste un timp, va asimila semnele grafice englezești și vom avea, probabil, *flăș, meid, ueb, sait, pazăl, etc.*, cum avem în prezent *meci, gol, șut, lider, miting* (din *match, goal, shoot, leader, meeting*); dacă nu – ele vor dispărea din uz.

Însă pentru a fi asimilat, neologismul are nevoie de timp, de iterativitate, de un complex proces transformațional, dar în rapida și mereu schimbătoarea etapă contemporană nu izbutește. Nu intră bine în circulație un termen și din urmă erup alții și cei mai mulți rămân în afara procesului de adaptare după reglementarea românească, transcriindu-se după voia celor care îi utilizează. Cele mai vădite erori se iscă din necunoașterea sau cunoașterea superficială a englezei ori sub influența unor aspecte inter- și intralingvistice cunoscute mai bine de vorbitori.

Pentru a evita aceste confuzii și a le facilita consumatorilor de englezisme posibilitatea să le depășească, e necesar de apelat la diferite izvoare care recomandă o anumită normare: dicționare, compendii și precizări fonetice, publicații și alte surse [10].

2. *Adaptarea ortografică.* Am considerat să analizăm separat și unele probleme de ortografie a englezismelor ca să urmărim cum sunt înregistrate ele în mass-media și cum ar trebui să le avem corect transcrise. Ne vom referi în special la ortografia formelor compuse și a morfemelor (sufixe, desinențe, articole) din structura lor deja adaptată deplin sau parțial.

Cele mai mari ambiguități privind ortografia englezismelor compuse sunt provocate la repetarea aceluiași termen în mod diferit (*master-class, masterclass, master class; week-end, weekend*). Noi, ținând cont de structura compuselor, de elementele lor constitutive, care denumesc ceva concret și încheagă totuși o nouă realitate construită din diferite noțiuni, pentru a

simplifica lucrurile, optăm pentru un singur tip de ortografie – cu cratimă. De ce, care sunt argumentele că *prim-time* se scrie cu cratimă, iar *part time* despărțit; *high-life*, *high-class*, dar *high tech*; *web-clasament*, *web-browser*, însă *website*?

Și în segmentul de ortografie a morfemelor avem de a face cu o manieră la fel de instabilă a mass-mediei. Atașarea lor la rădăcina cuvântului se înfăptuiește atât cu cratimă, cât și la un loc. Ceea ce deranjează și aici e faptul că nu numai o dată aceleași situații sunt interpretate diferit: *showroomul* – *showroom-ul*; *e-mailul* – *e-mail-ul*; *showbizul*, *showbizului* – *showbiz-ului*.

Ortografia pluralului, de asemenea, se face uneori diferit: desinența *-uri* apare ba la un loc: *weekenduri*, *coctailuri*, *fast-fooduri*; ba cu cratimă: *weekend-uri*, *coctail-uri*, *fastfood-uri*. Atât DOOM², cât și alte surse recomandă clar ortografia cu cratimă a morfemelor de care vorbim în englezismele a căror finală prezintă deosebiri între scriere și pronunție (*show-ul*, *site-ul*, *hippy-ul*). Tot cu cratimă cer a fi unite aceste afixe și în scrierea siglelor (*CD-ul*, *IQ-ului*, *SMS-uri*, *VIP-urile*). În rest, morfemele se unesc direct cu rădăcina neologismelor (*hitul*, *starul*, *stafful*, *sex-appealul*, *play-backul*, *thrillerului*, *laptopuri*, *smochinguri*, *golgheterilor*) [12].

3. Și *adaptarea morfologică* a englezismelor în limba română ridică unele probleme în privința încadrării în anumite categorii gramaticale și a pretării lor la flexionare, pe care nu le-au cunoscut la origini. Din șirul neologismelor depistate în publicațiile sondate, majoritatea substantivelor atestate sunt de genul neutru: *gadget*, *laptop*, *cocktail*, *training*, *stick*, *hobby*, care își construiesc pluralul cu formantul *-uri*: *gadgeturi*, *laptopuri*, *cocktailuri*, *traininguri*, *stickuri*, *hobby-uri*. Excepție fac neutrele terminate în *-er* (*computer*, *thriller*, *browser*), care își formează pluralul cu *-e* (*computere*, *thrillere*, *browsere*). Tot în categoria neutrelor se încadrează și majoritatea siglelor: *IQ-uri*, *IT-uri*, *PC-uri*, *DVD-uri*, *SMS-uri*, *IP-uri*, *VIP-uri*, *WC-uri*.

Puține substantive-englezisme sunt de genul masculin, care, de regulă, se termină în consoană (*dolar*, *manager*, *lider*, *trainer*, *golgheter*, *designer*, *blogger*) și își formează pluralul, simplu, cu desinența *-i* (*dolari*, *manageri*, *lideri*, *traineri*, *golgheteri*, *designeri*, *bloggeri*).

Și mai puține substantive sunt de genul feminin, terminate la singular nearticulat în desinența *-ă* (*tabletă*, *stewardesă*) sau *-e* (*computerizare*, *monitorizare*, *aplicare*, *postare*). Numărul plural, dacă femininele se termină la singular în *-ă*, se construiește cu desinența *-e* (*tablete*, *fashioniste*, *stewardese*, *lire sterline*, *clone*, *drone*); dacă se termină în *-e* – cu *-i* (*accesări*, *nanotehnologii*, *postări*, *computerizări*, *aplicări*). Rămân invariabile la plural *lady*, *milady*, *miss*, *business-lady*, *yoga*, *cola*, *mass-media*.

Cât privește articularea enclitică, articolul hotărât românesc se atașează în urma substantivelor atât pe lângă englezismele asimilate fonetic definitiv (*liderul*, *liderului*, *liderii*, *liderilor*), cât și pe lângă cele neadaptate (*iPhone-ul*, *declick-ul*, *high-class-ului*, *deadline-ul*).

În presa românească își fac loc și unele adjective (*live, on-line, fresh, cool, trendy*), pronume (*me, you, my*), unele adverbe (*probably, well, ok, sorry, not*), prepoziții (*for, in, on, by*), conjuncția „and” și semnul ei grafic (&), interjecții (*wow!, yes!, oh yes!*), multe dintre ele fiind de prisos, dublând inutil variantele românești.

Iar verbul ar trebui să devină cea mai productivă parte de vorbire la alcătuirea noilor sale forme gramaticale. Constituite din rădăcini neologice engleze pe cale derivativă cu mijloace românești de sufixare cu ajutorul afixului *-iz* (sau fără el) și a desinenței *-a* (*a computeriza, a monitoriza, a accesa, a loga, a printa, a aplica, a posta, a focusa*; și după model: *a xeroxa, a procesa, a e-maila, a remixa*), acest tip de verbe se atașează la conjugarea I. Altele, care primesc terminația *-i* cu sau fără sufixe (*a brandui*; prin asociere am zice și *a gugăli, a chatui, a scype-ui, a clickăi*), țin de conjugarea a IV și sunt utilizate doar în limbajul colocvial [10].

4. *Adaptarea semantică*, ca și celelalte procese, după cum am văzut, necesită timp, dar și respectarea unor anumite regularități. Ca semnificație, în interiorul limbii române, englezismele își capătă locul lor bine determinat, împlântându-și adânc în viața noastră sensurile și devenind absolut indispensabile în activitatea și exprimarea de zi cu zi.

Și în studiul efectuat în baza mass-mediei constatăm că cele mai multe englezisme se încadrează în categoria celor *necesare: denotative* (*marketing, holding, designer, feedback, mass-media, smartphone, fast-food, dress-code, lobby*) și *conotative* (*on-line* – conectat la internet, *e-mail* – poștă electronică, *briefing* – scurtă întrunire informativă).

Denotativele s-au înrădăcinat în limba română pentru că realitatea pătrunsă aici nu și-a găsit corespondent denotativ și nici ulterior nu s-a creat, adaptându-se sau reluându-se termenul de origine engleză, care avea avantajul preciziei semantice, al brevilocvenței și al circulației internaționale. Conotativele au găsit echivalente românești preexistente, cu care devin sinonime.

În categoria englezismelor *de lux* trecem cuvintele cărora, pe lângă denotația preluată din engleză, li se creează și alt congruent pe teren românesc, unul devenind de prisos. De obicei, inutili devin termenii englezi, însă aceștia continuă îndărătnic să răzbată în limbă. Ei doar dublează alte cuvinte deja existente fără a adăuga nuanțe suplimentare: *make-up* (machiaj), *showroom* (expoziție), *fashion* (modă), *update* (actualizare), *driver* (șofer), *casual* (neoficial).

Nu putem trece cu vederea nici potențialul englezismelor de a purta și a exprima încărcături semantice sinonimice relative (*training – coaching, dealer – broker – buyer*), omonimice (*training – trening, off – of*), antonimice (*live – nelive, on-line – off-line, onshore – offshore*), paronimice (*live – life, dumping – doping, marker – market*).

Un rol important la varierea aspectului semantic al englezismelor la adaptarea lor în limba română îl are derivarea (*broker – brokeraj; fashion – fashionist; blog – blogger*,

bloggeriță, bloggeraș, blogging; style – stylish, styling, stylist) și compunerea (*office manager, retail-banking, high definition, know-how, internet wireless, dress-code, flash-mob, wishlist*).

Nu rămân trecute cu vederea nici calchierile. Am întâlnit diferite construcții alcătuite după model englez: *spray-conditioner* (spray-conditioner), *supermagazin* (supermarket), *a aplica* (to apply), *a posta* (to post), *a focusa* (to focus), *a accesa* (to acces), *aplicație* (application) [15].

În capitolul 3 – **Funcționalitatea cuvintelor de origine engleză în mass-media din Republica Moldova și România**, ne-am referit la frecvența englezismelor pe care am urmărit-o din perspectiva controverselor privind acceptarea lor, dar și din cea a utilității în comunicarea contemporană, cu condiția ca ele să fie întrebuițate adecvat [9], pentru că „asimilarea corectă a anglicismelor este mai importantă decât acceptarea sau respingerea acestora” [35, p. 113].

În favoarea englezismelor ne pronunțăm și noi. Acceptăm pledoariile cercetătorilor și lăsăm elementul prim englez să pătrundă în română ca să-i declanșeze mecanismele pentru a le preta adaptării și normării proprii și a le include în circuit. Să lăsăm limba să lucreze, să filtreze și să aleagă. Anume asupra aspectului corectitudinii în utilizare și trebuie să insistăm, pentru că randamentul funcțional cel mai eficient al englezismelor este demonstrat în comunicare.

În subcapitolul 3.1., reiterând opinia de a accepta englezismele, oferindu-le posibilitatea să-și obțină dreptul la funcționare, ceea ce nu duce nicidecum la schimbarea specificului limbii române, vom aborda problema corectitudinii utilizării lor. Așa cum noțiunea de corectitudine (normare, reglementare, explicare) ține, în primul rând, de punctul de vedere al dicționarelor ortografice (cu elemente de ortoepie, morfologie, etimologie), explicative, de termeni speciali, vom demara cu niște aprecieri și statistici realizate asupra acestor lucrări lexicografice.

Studiul, realizat în baza celor patru ediții ale DEX-ului: DLRM, 1958; DEX, 1984; DEX, 1998; DEXI, 2007, va aborda problema din două perspective. Prima se va desprinde din frecvența lor în dicționare, a doua va cuprinde două aspecte: urmărirea dinamicii de înregistrare a englezismelor în dicționare explicative aparte și confruntarea materialului brut atestat în mass-media românească actuală în coraport cu prezența/lipsa lui în ultima lucrare lexicografică (vizată de noi) – DEXI.

Referitor la primul aspect, am selectat din dicționarele explicative respective orice cuvânt de origine engleză, conform mențiunii date de acestea, raportată la etimologie: fie unică, fie multiplă. În rezultat, am obținut niște cifre edificatoare – 4725 de englezisme: ed. 1958 – 190; ed. 1984 – 380; ed. 1998 – 1115; ed. 2007 – 3040. Astfel am constatat că în ultima jumătate de secol numărul englezismelor pătrunse în limba română a crescut de 15 ori [13].

Relativ la al doilea aspect – privind circulația liberă a englezismelor în comunicarea românească scrisă – am procedat aproximativ în același mod. De pe paginile presei periodice din

Republica Moldova, apărute în segmentul temporal și publicistic actual, am extras, de asemenea, orice cuvânt cu rădăcini originare în limba engleză, determinând includerea ori neinclusiunea lor în DEXI, 2007. În baza cunoașterii limbii engleze și a consultării unui dicționar englez (OALD, 2010), am atestat peste 3500 de mostre, unele repetate, altele cu diferite forme flexionate.

În subcapitolul 3.2. urmărim frecvența utilizării englezismelor pe arii de activitate. În cele 214 numere de ziare și reviste pe care le-am investigat, am distins 3718 unități lexicale. Dintre ele am triat peste 1000, numai câte o variantă de cuvânt, de preferință cea de dicționar, excluzând formele lui gramaticale și repetate, pe care le-am repartizat după domenii: politică, economie, cultură și artă, știință și educație, tehnologii informaționale, sport și altele.

O primă clasă de englezisme, dacă ne referim la gradul de importanță a domeniului de activitate pe care-l slujesc, ar constitui-o cele care țin de aspectul politic. Din totalul de mostre selectate, 28 se referă la domeniul politic (*spicher, summit, voting, lobby, whig*).

Dacă ne raportăm la intervalul de timp de când au pătruns în limba română și o deservesc, am distinge englezisme asimilate deplin și parțial. Cele asimilate deplin au un stagiul politic mai de durată de funcționare și s-au acomodat complet la structura gramaticală și semantică a limbii noastre: *lider, liderul, liderului, liderii, liderilor; miting, spicher*. Cele asimilate parțial sunt mai recente, își păstrează rădăcina etimologică transliterată, iar terminațiile articulate le dau expresie românească, la fel pretându-le flexionării: *summit, summitul, summitului, summiturile, summiturilor; impeachment, whig*.

Mai variate sunt englezismele atestate în sfera economiei – 141. Ele înglobează nominalizări cu conținut economic: mediul de afaceri (*business, leasing, holding*), management (*manager, dealer, boss*), sectorul bancar (*cashback, retail banking, master-card*), comerț și consum (*hypermarket, discount, dumping*), publicitate și image (*marketing, stand, billboard*). Majoritatea sunt recente și transliterate, deoarece reflectă realități noi inventate în mediul anglo-american, deja denumite, care devin necesare a fi utilizate și în comunicarea noastră.

Mai rar apar englezismele în știință și educație – puțin peste 50. Identificăm aici două ramificații principale: cele ce țin de știință (*copyright, doctor habilitate, research*) și cele ce se raportează la instruire și educație (*curriculum, brainstorming, item, feedback, standard*).

Relativ numeroase sunt englezismele utilizate în informatică și tehnologii. Cele circa 130 de lexeme întrunesc semantica unor serii de noțiuni exacte ce se referă concret la computer, la construcția și funcționarea lui (*display, software, desktop*), la Internet și transmiterea informației (*wireless, blogger, website*) și la alți termeni noționali (*know-how, flash, call center*).

Grație uzualității multifuncționale, practic, în toate sferele de activitate a societății, englezismele din informatică și tehnologii sunt mai răspândite și mai cunoscute, ceea ce le-a

permis mai lesne să se adapteze în vocabular. În garnitura dată întâlnim mai multe neologisme adaptate deplin fonetic (*procesor, dronă, loghin, tabletă; a accesa, a posta, a loga, a printa*) și gramatical. Substantivele pot apărea nearticulate la singular (*supervizor, link, hosting*) – plural (*laptopuri, imprimere, link-uri*) și articulate. Articolele substantivale hotărâte dau forme flexionare în N-A singular (*e-mailul, iPhone-ul, SMS-ul*) – plural (*laptopurile, site-urile, gadgeturile*) și în G-D singular (*laserului, Internetului, software-ului*) – plural (*linkurilor, bloggerilor, gadgeturilor*). O altă serie sunt transliterate (*computer, laptop, bluetooth, malware, slide-show, notebook, wireless, on-line, web, site, chat, hacker, Twitter, Skype, Facebook*).

Cele mai multe englezisme însă am înregistrat în domeniul culturii și artei, circa 290. Și în această ramură majoritatea sunt transliterate, fiindcă sunt mai recente și mecanismele limbii mai greu le supun procesului de asimilare. Unele desemnează realități încă neîntâlnite la noi, preluate cu tot cu denumiri, așa cum sunt pronunțate și transcrise în limba de origine, devenind necesare (*punk, soft rock, dance, hippy, peeling, flash-mob*). Altele, pătrunzând în vocabularul nostru, întâlnesc termeni autohtoni și dublează noțiunile deja existente, încadrându-se în categoria celor de lux (*stea – star, tendință – trend, înfățișare – look, rimel – eye-liner, sfârșit fericit – happy-end, știri – news*).

Și englezismele din domeniul sportului sunt multe, peste 100. Din punct de vedere al semnificației, le-am regrupa după: genuri de sport (*hanbal, hochei, crichet, surfing*), foruri și organizații sportive (*FIFA, UEFA, club*), competiții (*Soccer League, Open, play-off*), regulamente (*fairplay, fault, penalty, ofsaid*), procedee tehnice (*stop, pressing, șut, slam dunk*), finalități (*dropgol, golgheter, hatrick, break*).

Cercetând setul neologismelor sportive, constatăm că în această sferă de activitate cele mai multe neologisme engleze s-au adaptat deplin și complex în lexicul nostru. Din formele engleze (*match, hockey, handball, cricket, football, skeleton, offside, derby, shoot, goal*) ne-am ales și noi, să zicem, cu formele noastre (*meci, hochei, handbal, crichet, fotbal, scheleton, derbi, ofsaid, șut, gol*) care s-au pretat perfect gramaticii și ne pot oferi diferite variante declinate (*meciul, meciului, meciuri; golgheterului, golgheterilor; baschetului; golul, goluri*).

O altă categorie de termeni sportivi (mai nou apăruiți), transcriindu-se după modelul etimologic, la fel pot primi categoria determinării românești, articulându-se hotărât (*Final Four-ul, slam-dunk-ul, team-ul, snookerul, quarter-back-ul, kickboxing-ul*); pot lua forma cazurilor G-D (*play-offului, fair-play-ului, snookerului, staffului, derby-ului, rugbyului, break-urilor*) sau de număr (*game-uri, frame-uri, snookere, teniși, rally-uri*).

Restul, aproximativ o treime din numărul total de englezisme studiate, aparțin altor domenii de activitate publică. Semantic, le-am restrânge în câteva subdiviziuni: transport

(*microcar, scuter, drive, pay driver*); delicii culinare (*grill, steak, cheeseburger, ice-tea*); spațiu locativ (*townhouse, livingroom, bedroom, bathroom*).

Celelalte englezisme ar nominaliza anumite obiecte (*pix, marker, melting pot, stand*), titulaturi (*milady, mister, stewardesă, bodyguard, killer*), formule de politețe (*welcome, thank you, good bye, happy birthday*), ocupații în timpul liber (*shopping, hobby, fly yoga, fitness, jogging*), clase de cuvinte (verbe: *to love, to cheat, to let go*; adjective/adverbe: *nonstop, full, fresh, smart, black, open-minded, not*; interjecții: *ok!, yes!, oh yes!, wow!*).

În ultima subdiviziune, 3.3., am analizat comparativ frecvența englezismelor pe cele două maluri ale Prutului. Aici ne referim la cele mai vizibile asocieri formale, ce țin de profilul și orientarea publicațiilor cercetate, de frecvența utilizării neologismelor, de anumite proprietăți lingvistice și psihologice ale lor.

În acest scop, am consultat aproximativ același număr de ziare și reviste și am pledat pentru o comparație paralelă și în timp și în spațiu [14]. În cele circa 200 de numere investigate în presa periodică din România am depistat 3881 de englezisme: 986 în *Jurnalul Național*, 696 în *Evenimentul Zilei*, 1876 în *Dilema veche* și 323 în *Curtea de la Argeș*.

Supunând analizei orice termen care are rădăcini originare în limba engleză (forme flexionate, derivate, repetate), sesizăm elocvent, numeric și procentual, frecvența englezismelor în publicațiile investigate, reliefând, de fapt, circuitul real al lor în limba română prin intermediul mass-mediei. Și conchidem că aproximativ în același număr de titluri (5–4) și de numere curente (214–193) înregistrăm aproape același număr de străinisme engleze (3716 față de 3881).

Totodată, am urmărit comparativ momentele principale ale adaptării fonetice, ortografice, morfologice și semantice ale englezismelor pe cele două maluri ale Prutului. La adaptarea fonetică, în principiu, se ține cont de normă: englezismele apar în haina cizelată și coordonată de oamenii de știință. Însă întoarse în circulație, fie accidental sau mai puțin versat, ori chiar voit, cuvintele de origine engleză reapar cu forme originare (*lider – leader, leadership, co-leader; spicher – speaker, vicespeaker, prim-vicespeaker; gol - goalkeeper*).

Și admiterea dubletelor în actele normative (*cocktail/cocteil, sandvici/sendviș*) permite întrebuițarea acestora după preferință: *cocteiluri, cocktailuri, coktailuri, coctailuri; sandvici, sandviș, sanviș, sendvici, sandvici, sandvich*.

Și la adaptarea ortografică a englezismelor – și de o parte și de alta – abaterile sunt provocate de cauze comune: reglementarea nedefinitivă, cunoștințele superficiale sau lipsa lor în problemă, ori cutezanța inovatorilor de a grăbi mersul firesc al lucrurilor.

Cu toate că posibilitățile de ortografie a englezismelor par a fi destul de ambigue, anume varietatea formelor utilizate (*talk-show, talkshow, talk show; fair-play, fairplay, fair play; e-*

mail-ul, e-mailul, email-ul, emailul; week-endului, weekendului, week-end-uri, weekend-urile) va duce, în opinia noastră, la clarificarea lucrurilor. Mai întâi, consumatorii de englezisme de toate spețele, care cu timpul, dacă nu toți – majoritatea, vor acumula anumite deprinderi filologice practice, vor decide ce mostră e mai convenabil de întrebuințat și o vor adopta. Apoi, după decizia acestora, și normarea specialiștii o vor coordona conform modalităților impuse.

Un alt aspect, asupra căruia insistă părțile, se referă la capacitatea englezismelor de a se conforma categoriilor gramaticale specifice ale limbii române, aplicând semnele caracteristice respective. Am afirma că gradul de atașare al afixelor de neologisme, împreună cu utilitatea și frecvența în comunicare, și determină nivelul de adaptare morfologică a lor. Iar stagiul de circulație, de manifestare în exprimarea scrisă a acestor mărci gramaticale într-o structură integră demonstrează dacă englezismul este asimilat deplin sau parțial. Însă și modalitatea de ortografie îl etichetează: dacă desinența sau/și articolul enclitic se scriu împreună (*liderul, sponsorul, golgheterii, meciuri*), înseamnă că străinismul este acomodat deplin; dacă e cu cratimă (*showroom-ul, summit-ul, link-uri, play-off-ului*), termenul e mai nou și e în proces de asimilare.

Și sub aspect semantic publicațiile periodice devin primul mijloc savant de mediatizare a englezismelor. Astfel valorile lor semantice sunt preluate și rediate în comunicare. E variată aria englezismelor necesare (*iPhone, scanner, blog, job, casting*) și de lux (*bodyguard, workshop, babysitter, low-cost*). E bogată gama exprimărilor sinonimice (*junk food – fast food, broker - retailer*), omonimice (*steak – steak, board – board*), antonimice (*play-off – play-out, like – dislike*), paronimice (*lobby – hobby, CD-ul – CV-ul*). Numai uzul le confirmă ponderea semnificativă, corectitudinea și utilitatea lor; ceea ce intră și în competența ziariștilor – să dea posibilitate neologismelor să-și manifeste dreptul funcțional.

Vom finaliza studiul alternativ cu încă o referire la aspectul funcțional al acestor neologisme pe domenii aparte de activitate. Ca să fim mai concludenți, prezentăm un tabel ce va indica statistic potențialul de utilizare a englezismelor de fiecare parte și per ansamblu.

Tabelul 1. Circulația englezismelor pe domenii de activitate

Mass-media	Polit.	Econ.	Șt. și ed.	Inform.	Artă	Sport	Diverse	Total
RM	27	135	53	155	293	100	319	1081
R	29	174	80	237	462	93	538	1614
Total	56	309	133	392	755	193	857	2695

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în elucidarea unui fenomen lingvistic puțin studiat la noi prin anumite contribuții la elaborarea unui cadru conceptual și normativ, fapt ce evidențiază utilitatea englezismelor, în vederea acceptării și adaptării lor în lexicul limbii române și a aplicării lor în comunicare. Rezultatele obținute au confirmat ipoteza expusă în introducerea lucrării: fenomenul englezismelor e activ, se desfășoară firesc și favorizează dezvoltarea limbii române, care își pune în funcțiune mecanismele de asimilare, triază elementele necesare și le respinge pe cele inutile, depășind impactul, modernizându-și astfel vocabularul și incluzându-se, parțial, în circuitul internațional.

Drept argument, reieșind din datele problemei, din obiectivele trasate și din analiza materialului factual investigat, propunem următoarele concluzii generale:

1. Ca fenomen social în continuă evoluție, limba își modifică mijloacele de exprimare sub acțiunea diferitor factori interni și externi. Pe cale internă au loc schimbări în structura fonico-gramaticală a cuvintelor, pe cale externă se diversifică însuși vocabularul, adăugând cuvinte noi sub influența altor limbi. De-a lungul timpului, datorită amplificării relațiilor cu popoarele vecine, dar și mai îndepărtate, limba română și-a înnoit arsenalul lexical cu termeni care au contribuit la modernizarea și internaționalizarea comunicării românești. Au rămas drept etape distincte în istoria limbii române slavonismele și maghiarismele, turcismele și grecismele. În prezent, limbajul nostru este construit cu franțuzisme și, mai recent, cu englezisme.

2. Cei mai mulți specialiști recunosc că termenul *împrumut lexical*, ca noțiune lingvistică, nu este întru totul propice, indicând o oarecare inexactitate dintre unitatea formală și realitatea fenomenului concret. Ca să cuprindem tot materialul lexical de origine străină pe care l-am selectat din mass-media pentru a fi investigat, considerăm că e necesar să promovăm o noțiune de alternativă ce ar întruni exhaustiv valoarea explicativă adecvată – *străinism*, desemnând orice cuvânt preluat dintr-o limbă străină. Iar pentru a denumi cuvintele de origine engleză pătrunse în limba română acceptăm termenul *englezism*, întrucât ele provin din limba engleză – *englez+ism* (termen format cu mijloace interne), din denumirea limbii care oferă cuvintele, și nu din cea a țării (Anglia) – *anglicism* (împrumutat din franceză).

3. În comunicarea românească, englezismele întâmpină diverse probleme: de necesitate, de acceptare, de întrebuițare, de adaptare fonetică, ortografică, morfologică, semantică. Specialiștii în domeniu oferă reglementare pentru tranșarea lor, elaborând dicționare, organizând conferințe științifice, publicând diferite ghiduri, compendii sau, pur și simplu, articole, în care recomandă soluții pentru cele mai recente situații apărute și neincluse încă în actele normative. Axați pe aceeași arie de preocupări, încercăm și noi să aducem un aport benefic la rezolvarea

problemelor respective, printr-o investigație complexă a fenomenului, determinând modalități de depășire a dificultăților menționate pentru a atinge un nivel cert de corectitudine lingvistică.

4. Locul și utilitatea englezismelor în limba română îl determină înșiși consumatorii, însă reglementarea normativă pentru funcționarea lor corectă în uz o definesc specialiștii lexicologi și lexicografi. Ei scot în evidență importanța lor la „curățarea” și înnoirea vocabularului, la diversificarea și îmbogățirea lui în multiplicarea posibilităților de redare sinonimică și expresivă, mai concisă și mai modernă. Însă cea mai mare valoare a englezismelor constă în internaționalizarea fondului principal de cuvinte din limba română. Prin acceptarea termenilor englezi, un segment important din lexicul românesc devine cunoscut și înțeles și de reprezentanții altor popoare. Astfel, limba română se include activ în sistemul contemporan de comunicare internațională.

5. Urmărind istoria pătrunderii englezismelor în limba română prin intermediul mass-mediei, s-a configurat o periodizare conform căreia procesul a demarat de la utilizarea ocazională a cuvintelor de origine engleză în reportaje, schițe, memorii ce redau realități engleze, după care a evoluat și a cuprins, odată cu progresul anglo-american, toate limbile, inclusiv româna, transformându-se într-un real fenomen ce conturează un nou val de depuneri de străinisme în adstratul limbii române. Procesul capătă un caracter inevitabil și necesită un control și o reglementare pe care însăși limba română le va impune.

6. Pentru a fi adoptate în vocabularul limbii române, *englezismele* trebuie să treacă un lung proces de adaptare, ce se repercutează asupra modificării și ajustării lor în noul sistem sub toate aspectele: fonetic și ortografic, morfologic și semantic. Unele sunt mai flexibile și se asimilează deplin: capătă haină sonoră și grafică românească, acumulând mărci morfologice de care nu dispuneau în engleză. Altele nu se subordonează transformărilor, dar, preluate în formă originală, se pretează alături de celelalte cuvinte din lexicul nostru la exercitarea funcțiilor de a se încadra în enunțuri și a transmite semnificații.

7. Englezismele își demonstrează funcționalitatea prin extinderea ariilor de utilizare și sporirea frecvenței lor, cuprinzând practic toate sferele de activitate publică: politică, economie, știință și educație, informatică și tehnologii, cultură și artă, sport și altele. În acest fel, traficul de cuvinte de origine engleză, utilizat pe domenii aparte, consemnează însăși conexiunea acestora în circuitul internațional.

8. Studiul comparativ ce a vizat frecvența utilizării englezismelor în publicațiile periodice din Republica Moldova și România edifică ideea unității și integrității limbii române în procesul actual de modernizare și internaționalizare.

În baza acestor concluzii, respectiv, recomandăm:

1. În școală și mai cu seamă în universități la facultățile de limbă română să se studieze temeinic structura adstratului limbii noastre pentru a ne cunoaște originile exprimării și a da apreciere cuvenită relațiilor cu popoarele din limbile cărora au fost preluate unități lexicale.

2. Argumentând unele neconcordanțe dintre formă și sens a noțiunii „împrumut lexical”, propunem de alternativă termenul *străinism*, care va indica orice proveniență străină a cuvintelor.

3. Și pentru cuvintele de origine engleză, ca să fie reprezentate printr-un generic, prescriem, pe lângă utilizantul *anglicisme*, și termenul *englezisme* ca fiind mai caracteristic, pentru că specifică denumirea limbii din care au fost recepționate.

4. Corectitudinea utilizării englezismelor trebuie să fie determinată printr-o reglementare bine structurată și motivată fonetic, ortografic, morfologic, semantic. Dicționarele să ofere un consulting clar și exact, din care să lipsească echivocul, normarea multiplă și alte inexactități. Modelele recomandate să fie construite în baza unor principii unitare, care să fie respectate în toate tipurile de dicționare. Deci, englezismele să fie prezentate cât mai românește, însă să nu le fie negată etimologia.

5. Rezultatele investigației noastre pot fi utilizate ulterior și de către alți cercetători din domeniu, pot completa unele suporturi de curs universitare, pot servi în procesul de pregătire a cadrelor, de realizare a tezelor de licență, de master, de doctor. Ar mai putea fi utile la întocmirea unor îndrumare ortoepice și ortografice pentru a înlesni munca utilizatorilor și a-i orienta pe o cale normată. Ar fi un ajutor la elaborarea unor dicționare ortografice și explicative, unde s-ar găsi ordonat modelele de scriere sau de interpretare a nuanțelor semnificative ale englezismelor.

6. Tabelul general de uzaj al englezismelor în mass-media din Republica Moldova pe plan de corectitudine se prezintă într-o fază de creionare, cu mai multe încercări de a găsi o variantă mai potrivită de adaptare, de aceea, pentru a evita unele confuzii, propunem:

a) a nu se recurge la utilizări arbitrare; să se consulte dicționarele ortografice unde sunt comise mai puține cazuri de dispută în probleme de ortoepie, ortografie, gramatică.

b) mai accesibilă ar fi însușirea unei simple reguli la scrierea articolelor substantivale enclitice și a categoriei gramaticale a numărului: sufixele se ortografiază cu cratimă după rădăcina terminată în vocală sau o formă grafică engleză, în rest, după consoane – se scriu împreună.

c) la transcrierea englezismelor mai recent adoptate să se utilizeze metoda transliterației ca să se prevină unele posibilități ilare de autoadaptare.

BIBLIOGRAFIE

1. Avram M. Anglicismele în limba română actuală. București: Ed. Academiei, 1997. 31 p.
2. Avram M. Probleme ale exprimării corecte. București: Ed. Academiei, 1987. 279 p.
3. Avram M. Ortografie pentru toți (30 de dificultăți). Chișinău: Litera, 1997. 287 p.
4. Caruntu-Caraman L. Englezismele în presa periodică din Republica Moldova. În: Culegerea de teze a Conferinței Științifice Internaționale a Doctoranzilor „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”. Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2015, p. 108.
5. Caruntu-Caraman L. Împrumuturile lexicale de origine engleză: adaptare și corectitudine. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Școala Modernă: provocări și oportunități”. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2015, p. 282-286.
6. Caruntu-Caraman L. File din evoluția limbii române. În: Philologia, nr. 5-6 (281-282), Chișinău: Elan Poligraf SRL, 2015, p. 82-87.
7. Caruntu-Caraman L. Problema împrumuturilor lexicale în atenția clasicii literaturii române. În: Univers Pedagogic, nr. 4 (48), Chișinău: Prag-3 SRL, 2015, p. 25-30.
8. Caruntu-Caraman L. Împrumuturi sau străinisme? În: Philologia, nr. 1-2 (283-284), Chișinău: Elan Poligraf SRL, 2016, p. 131-136.
9. Caruntu-Caraman L. Englezismele în mass-media din Republica Moldova: frecvență și normare. În: Materialele Conferinței Științifice a Doctoranzilor „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”. Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2016, p. 37-39.
10. Caruntu-Caraman L. Sugestii metodice pentru soluționarea unor probleme de acomodare a englezismelor în limba română. În: Materialele Simpozionului Pedagogic Internațional „Tehnologii didactice moderne”. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2016, p. 61-64.
11. Caruntu-Caraman L. Romanizare sau continuitate dacică? În: Volumul II al monografiei Conferinței Științifice Internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”. Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, 2016, p. 420-424.
12. Caruntu-Caraman L. Adaptarea ortografică a englezismelor în mass-media. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Institutul de Științe ale Educației: Istorie, Performanțe, Personalități”. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2016, p. 171-173.
13. Caruntu-Caraman L. Fenomenul englezismelor în presa și în literatura română. În: Materialele Conferinței naționale cu participare internațională „Critica literară și procesul literar contemporan”. Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2016, p. 60-67.
14. Caruntu-Caraman L. Studiu comparativ al frecvenței utilizării englezismelor în publicațiile periodice din Republica Moldova și România (2013-2015). În: Philologia, nr.5-6 (287-288), Chișinău: Elan Poligraf SRL, 2016, p. 109-114.

15. Caruntu-Caraman L. Receptarea împrumuturilor de origine engleză în limba română. În: Buletin de lingvistică, 2016, nr. 17, p. 9-14.

16. Ciobanu G. Anglicisme în limba română. Timișoara: Amphora, 1996. 135 p.

17. Constantinescu-Dobridor Gh. Mic dicționar de terminologie lingvistică. București: Ed. Albatros, 1980. 463 p.

18. Coteanu I. Structura și evoluția limbii române. (De la origini pînă la 1860). București: Ed. Academiei, 1981. 245 p.

19. Deroy L. L'emprunt linguistique. Paris: Societe d'Edition „Les Belles Lettres”, 1956. 470 p.

20. Dumbrăveanu A. ș.a. Considerente privind expansiunea și utilizarea unor anglicisme în limba română. În: Limba română, 1999, nr. 1, p. 135-138.

21. Graur Al. Fondul principal al limbii române. București: Ed. Științifică, 1957. 121 p.

22. Graur Al. Probleme ale cultivării limbii. În: Limbă și Literatură, 1978, Vol. I, p. 39-46.

23. Graur-Vasilache M. Tendințe de internaționalizare și modernizare a terminologiilor de specialitate. În: Limba română, 2003, nr. 6-10, p. 214-228.

24. Hristea Th. Pseudoanglicisme de proveniență franceză în limba română. În: Limba română. București: Ed. Academiei, 1974, nr. 1, p. 61-71.

25. Hristea Th. Procedee externe de îmbogățire a vocabularului. În: Sinteze de limba română. Ediția a II-a, București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1981, p. 31-52.

26. Hristea Th. Calcul lingvistic ca procedeu de îmbogățire a vocabularului. În: Sinteze de limba română. București: Albatros, 1984, p. 100-121.

27. Hristea Th. Împrumutul ca mijloc extern de îmbogățire a vocabularului. În: Sinteze de limba română. Ediția a III-a, București: Albatros, 1984, p. 39-65.

28. Iordan I. ș.a. Limba română contemporană. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1978. 685 p.

29. Kiraly F. Contacte lingvistice. Timișoara: Ed. Facla, 1990. 243 p.

30. Kiraly F. Reîmprumuturi lexicale (din română în maghiară). În: Studia philosophia historia philologia. Vol. I. Timișoara: Tipografia Universității din Timișoara, 1992, p. 255-265.

31. Pușcariu S. Limba română. Vol. I. București: Ed. Minerva, 1976. 539 p.

32. Stoichițoiu-Ichim A. Observații privind influența engleză în limbajul publicistic actual (I). În: Limbă și Literatură, București, 1996, Vol. II., p. 37-46.

33. Stoichițoiu-Ichim A. Observații privind semantica și stilistica anglicismelor în româna actuală (I). În: Limba și literatura română, 2001, nr. 3, p. 7-13.

34. Stoichițoiu-Ichim A. Observații privind pluralul anglicismelor (I). În: Limba și Literatura română, București, 2006, nr. 1, p. 11-15.

35. Stoichițoiu-Ichim A. Vocabularul limbii române actuale. Dinamică/ Influențe/ Creativitate. București: BIC ALL, 2007. 160 p.

ADNOTARE

Livia Caruntu-Caraman. Englezismele în presa periodică din Republica Moldova (aspectele funcțional, fonetic, ortografic, morfologic, semantic). Academia de Științe a Moldovei, Teză de doctor în filologie, Chișinău, 2017.

Structura tezei. Prezenta lucrare cuprinde o adnotare (în limbile română, rusă și engleză), lista abrevierilor, cuprins, introducere, 3 capitole, 132 de pagini de text de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 200 de titluri, 9 anexe, 6 tabele și 6 diagrame. Rezultatele obținute sunt publicate în 12 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie. Împrumuturi lexicale, străinisme, englezisme, internaționalizarea vocabularului, mass-media, plan diacronic, plan sincron, adaptare (fonetică, ortografică, morfologică, semantică), funcționalitate, studiu comparativ.

Domeniul de studiu. Filologie. Limba română. Lexicologie și lexicografie.

Scopul și obiectivele tezei. Am preconizat să realizăm o analiză lingvistică complexă a împrumuturilor de origine engleză apărute în periodicele din Republica Moldova și România la etapa actuală. În vederea realizării scopului, ne-am propus cercetarea fenomenului englezismelor în limba română, evidențiind rolul lor la internaționalizarea lexicului și urmărindu-le parcursul evolutiv pe etape, ca să demonstrăm că la momentul actual, în urma unui îndelungat proces de adaptare, își confirmă funcționalitatea.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în examinarea și elucidarea unui aspect puțin studiat în lingvistica noastră: pătrunderea și frecvența utilizării neologismelor de origine engleză în mass-media din Republica Moldova, unități lexicale care circulă din abundență în vocabularul românesc, necesitând o examinare profundă și o formulare concordantă a unor recomandări acceptabile, întrucât procesul respectiv este unul complex, iar potențialul lui încă nu este valorificat completamente. Odată tranșate, rezultatele problemelor ne demonstrează ponderea inovatoare a cercetării de față prin introducerea unor termeni de alternativă pentru unele definiții și printr-o abordare inedită a fenomenului englezismelor.

Problema științifică importantă soluționată constă în elucidarea unui fenomen lingvistic insuficient studiat la noi prin anumite contribuții privind elaborarea unui cadru conceptual și normativ, fapt ce evidențiază utilitatea englezismelor, în vederea acceptării și adaptării lor în lexicul limbii române și a aplicării lor în comunicare.

Semnificația teoretică rezidă în faptul că rezultatele pot constitui punct de reper pentru comprehensiunea structurii și evoluției lexicului, accentuând potențialul creator al limbii române, care, acceptând materialul lingvistic străin brut, îl pretează legilor sale printr-un complex proces de adaptare și îl include în circulație internă, fiind recunoscut și în comunicarea internațională.

Valoarea aplicativă. Cercetarea și constatările pot contribui la înțelegerea și utilizarea corectă a mijloacelor sinonimice de exprimare. Pot oferi un ajutor pentru specialiștii din domeniul lexicologiei la continuarea investigației, pentru utilizatorii din alte sfere (cadre didactice, studenți, masteranzi, doctoranzi) la elaborarea unor cursuri speciale, a tezelor, a referatelor, a unor dicționare explicative cu elemente de ortografie, ortoepie și morfologie.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigației au fost publicate în reviste de specialitate, au fost aprobate prin participarea la conferințe naționale și internaționale. Pot servi la predarea disciplinelor de lexicologie, la perfectarea unor studii lexicografice.

АННОТАЦИЯ

Ливия Карунту-Караман. Англоязычные заимствования в периодической печати Республики Молдова (функциональные, фонетические, орфографические, морфологические, семантические аспекты). Академия Наук Молдовы, Докторская диссертация в области филологии, Кишинёв, 2017г.

Структура диссертации. Настоящая работа содержит аннотацию, список аббревиатур, содержание, введение, 3 главы, 132 страниц основного текста, общие выводы и рекомендации, библиография из 200 наименований, 9 приложений, 6 таблиц и 6 диаграмм. Полученные результаты опубликованы в 12 научных работах.

Ключевые слова. Лексические заимствования, иноязычные слова, англицизмы, интернационализация лексики, масс-медиа, синхронический план, диахронический план, (фонетическое, орфографическое, морфологическое, семантическое) уподобление, функциональность, сравнительное исследование.

Область исследования. Филология. Румынский язык. Лексикология и лексикография.

Цель и задачи диссертации. Своей целью мы поставили выполнить комплексный лингвистический анализ англоязычных заимствований в периодической печати Республики Молдова и Румынии на нынешнем этапе. Для достижения данной цели, предлагали исследовать соответствующий феномен в румынском языке, выявляя роль в интернационализации лексики и наблюдая их поэтапный эволюционный путь, чтобы показать, что в настоящее время, в результате длительного процесса уподобления, они подтверждают свою полезность.

Научная новизна и оригинальность работы состоит в раскрытии такой проблемы как частота использования неологизмов английского происхождения в средствах массовой информации Республики Молдова, пополняющих словарный запас читателей требующих больших усилий, ввиду комплексного процесса и неполного раскрытия его потенциала. Результаты исследований демонстрируют инновационную ценность решаемых нами задач.

Важная научная проблема в диссертации заключается в выяснении мало изучаемого у нас лингвистического явления, разработав концептуальных и нормативных рамок полезности англицизмов, которые помогут выявить их влияние на лексике румынского языка для последующего приложения в общении.

Теоретическое значение состоит в том, что результаты могут быть ориентиром для понимания структуры и эволюции лексики, подчеркивая творческий потенциал румынского языка, который, принимая иноязычный материал, подвергает его сложному процессу адаптирования и включает во внутреннем обращении, признанный и в интернациональном общении.

Практическая значимость диссертации. Исследования и выводы способствуют пониманию и правильному использованию синонимических средств выражения. Они могут представлять помощь лексикологам дальнейшему исследованию; пользователям других сфер (преподавателям, студентам, мастерантам, докторантам) в разработке специальных курсов, диссертаций, рефератов, а также толковых словарей с элементами орфографии, орфоэпии и морфологии.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования были опубликованы в специализированных журналах, были апробированы сообщениями на национальных и международных конференциях. Они могут служить при преподавании дисциплин по лексикологии, а также могут способствовать совершенствованию некоторых научных работ по лексикографии.

ANNOTATION

Livia Caruntu-Caraman. Anglicisms in Republic of Moldova periodical press (the functional, phonetic, orthographic, morphological, semantic aspects). Academy of Sciences of Moldova. PhD thesis in Philology. Chisinau, 2017.

Thesis structure. The present research contains an annotation (in Romanian, Russian and English), the list of abbreviations, content, introduction, three chapters, 132 pages of basic text, general conclusions and recommendations, bibliography (200 titles), 9 appendices, 6 tables and 6 diagrams. The obtained results of this investigation are published in 12 scientific works.

Keywords: Lexical borrowings, foreignisms, anglicisms, vocabulary internationalization, mass-media, diachronic plan, synchronic plan, (phonetic, orthographic, morphological, semantic) adaptation, functionality, comparative study.

The field of study. Philology, Romanian Language. Lexicology and lexicography.

The aim and objectives. We planned to realize a complex linguistic analysis of English borrowings appeared in Republic of Moldova and Romanian periodicals at the current stage. In order to achieve the goal, we intended to research the “anglicisms” phenomenon in Romanian, underlining their role in the internationalization of the vocabulary and watching their evolutionary course in stages, to demonstrate that currently, as a result of a long process of adaptation, confirms its functionality.

The scientific novelty and originality of the thesis consist in examining and elucidating an aspect less studied in our linguistics: the infiltration and the frequency of using neologisms of English origin in mass-media from Republic of Moldova, lexical units that circulate in abundance in the Romanian vocabulary, requiring a deep examination and the formulation of some acceptable recommendation, because the process is complex, but its potential isn't yet completely valued. Once examined, the results of the solved problems demonstrate the innovative value of the present research, through introduction of some alternative terms for certain definition and through an innovative approach of the Anglicism phenomenon.

Scientific solved problem in the thesis consists in the elucidation of a linguistic phenomenon little studied in our country through certain contributions regarding the elaboration of a conceptual and normative framework, which contributes to the highlighting of the Anglicisms utility, in order to accept and adapt them in the Romanian vocabulary and of their application in communication.

The theoretical significance resides in the fact that the results can be a landmark for understanding the structure and evolution of the lexicon, emphasizing the creative potential of the Romanian language, which, accepting raw foreign linguistic material, lends it to its laws through a complex adaptation process and includes it into internal circulation, being also recognized in the international communication.

The practical value. The research and the findings can contribute to the understanding and proper use of synonymous means of expression. They can provide help for lexicology specialists in continuing the investigation, for users from other spheres (teachers, students, master and PhD students) in the elaboration of special courses, theses, reports, dictionaries.

The implementation of scientific results. The obtained results were published in specialized Journals, were approved by participations in national and international conferences. They may serve also in teaching lexicological disciplines and in perfecting lexicographical studies.

CARUNTU-CARAMAN LIVIA

**ENGLEZISMELE ÎN PRESA PERIODICĂ DIN REPUBLICA
MOLDOVA (ASPECTELE FUNCȚIONAL, FONETIC,
ORTOGRAFIC, MORFOLOGIC, SEMANTIC)**

**621.04. LEXICOLOGIE ȘI LEXICOGRAFIE; TERMINOLOGIE ȘI
LIMBAJE SPECIALIZATE; TRADUCTOLOGIE (LIMBA ROMÂNĂ)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 14.09.2017

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,1

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj: 40 exemplare

Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova

str. Alexe Mateevici, 60

Chișinău, MD-2009, Republica Moldova